

Жамгырчиев Э.Э., Эрматова А.К.

**БААЛУУ КАГАЗДАРДЫН ЖАЛГАН ЗЭЭРЧИЛИКТИН
ПРЕДМЕТИ КАТАРЫ АНЫКТАЛУУСУ**

Жамгырчиев Э.Э., Эрматова А.К.

**ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЦЕННЫХ БУМАГ КАК ПРЕДМЕТА
ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЧЕСТВА**

E.E. Zhamgyrchiev, A.K. Ermatova

**DEFINITION OF SECURITIES AS SUBJECTS
OF FORGIVENESS**

УДК: 343.378

Бул макалада баалуу кагаздар институтун укуктук жөнгө салууда теоретикалык жана практикалык маселелерге көңүл бурулат, баалуу кагаздар рыногунда кылмыш жасаган учурда баалуу кагаздар кылмыштардын предмети жана аларды жасоо каражаты катары чыга ала тургандыгы жөнүндө дискуссияга көңүл бурулат. Көз караштарды ырастоо иретинде тигил же бул сөздөр келтирилет. Документардык жана документсиз баалуу кагаздардын укуктук режими көп жагынан алардын ээлеринин укуктарын тиешелүү түрдө коргоону камсыз кылууга мүмкүндүк берүүчү окшош экендиги белгиленет. Азыркы учурда документтик эмес баалуу кагаздар барган сайын эле кымбат болуп жатканын айтылган, баалуу кагаздардын өзүлөрүнүн өзгөрүшүнүн натыйжасында жарандык укук институтунун бир жолку өзгөрүшү жана жазуу түрүндө чагылдырылышы байкалууда: баалуу кагаздарга жана документардык эмес баалуу кагаздарга тиешелүү концепция жана документардык эмес баалуу кагаздар улам көбүрөөк таануу түшүнүгүнө ээ болууда.

Негизги сөздөр: экономикалык мамилелер, экономикалык кылмыштар, жалган зээрчилик, жалган зээрчиликтин предмети, баалуу кагаздар, кылмыштар, каражаттар.

В данной статье уделяется внимание теоретическим и практическим проблемам в правовом регулировании института ценных бумаг, акцентируется внимание на дискуссии о том, что ценные бумаги, при совершении преступлений на рынке

ценных бумаг, могут выступать и предметом преступлений, и средством их совершения. И в подтверждение имеющихся точек зрения, приводятся те или иные высказывания. Отмечается, что правовой режим документарных и без документарных ценных бумаг во многом аналогичен, позволяющий обеспечить надлежащую защиту прав их владельцев. Говорится, что превалирующее значение в настоящее время приобретают все-таки бездокументарные ценные бумаги что вместе с изменением самих ценных бумаг происходит изменение и правоотношения данного института гражданского права: все большее признание приобретает концепция, относящая к ценным бумагам и документарные, и бездокументарные ценные бумаги.

Ключевые слова: экономическая отношения, экономические преступления, фальшивомонетничество, предмет фальшивомонетничества, ценные бумаги, преступления, средства.

This article focuses on theoretical and practical problems in the legal regulation of the institution of securities, focuses on the discussion that securities, when committing crimes on the securities market, can be both the subject of crimes and the means of their commission. And in support of existing points of view, certain statements are given. It is noted that the legal regime of documentary and non-documentary securities is in many respects similar, allowing to ensure proper protection of the rights of their owners. It is said that paperless securities are still gaining predominant importance, that along with a change in the securities themselves, there is a change in the legal understanding of this institution of civil law: the concept that applies to securities, both

documentary and non-documentary securities, is gaining increasing recognition.

Key words: *economic relations, economic crimes, counterfeiting, subject of counterfeiting, securities, crimes, tools.*

Каржылык инструменттерди натыйжасыз колдонуу үчүн баалуу кагаздардын укуктук жөнгө салуу институтунун, теориялык жана практикалык маселелерин билүүнү талап кылат, мындай көйгөйлөрдүн негизги бири болуп баалуу кагаздын түшүнүгүн аныктоо болуп саналат.

Белгилей кетчүү нерсе, бул кылмыш-жазык укугу илиминде баалуу кагаздар боюнча предметине ушундай кылмыш катары жасалма акчаны даярдоо же сатуу же жасалма баалуу кагаздар даярдоо маселелерин киргизүү дискуссиялары жайылууда (жалган зээрчилик) [1]. Кээбир илимпоздор, бул документардык эмес баалуу кагаздар кылмыштардын предмети болушу мүмкүн деп эсептөөдө. Документардык эмес баалуу кагаздар деп жазуу түрүндө баалуу кагаздардын ээлеринин, реестрде берилген белгилүү бир формадагы баалуу кагаздар же "депо" эсеби боюнча алардын ээлеринин маалыматтар жыйындысы мүлктүк жана мүлктүк эмес укуктары түшүндүрүлөт [2].

Ошол фактты эске алуу менен бирге, ал баалуу кагаздар, баалуу кагаздар базарында жасалган кылмыштар, кылмыштардын предмети жана анын каражаты болушу мүмкүн, ээ болгон жазык-укуктук касиеттеринен улам, Ставило С.П., өзүнүн баалуу кагаздар тууралуу аныктамасында айтууда. Биз Ставило С. Пнын баалуу кагаздар катары атайын, юридикалык түрдө жол-жоболоштурулган документтерди чагылдырган карыздык жана башка мүлктүк мамилелер, күбөлөндүрүүчү укугуна ээлик кылуу бөлүгүндө товардык же акчалай капиталын саналуучу предмети катары, ошондой эле баалуу кагаздар рыногунда жасалган кылмыштардын каражаттары тууралуу аныктама берген пикири менен макулбуз [3].

Илимий адабияттарда баалуу кагаздар жөнүндө ар кандай ой пикирлер бар. Окумуштуулар же дефинициянын жалпы мүнөзүн түзүүдө

же жөн гана бул түшүнүккө тийиш болгон негизги бардык атрибуттарын санап чыгууда [4].

Ошентип, М.М. Агарков баалуу кагаздарды көрсөтүүгө зарыл болгон укуктарды жүзөгө ашыруу үчүн документтер катары аныктаган. Баалуу кагаздарга ал төмөнкүлөрдү көрсөткөн: акция, облигация, вексель, чек, кредиттик мекемелердин коштомо документтери, банктык билеттери, коносамент, складдык күбөлүк ж.б.[5].

В.А. Белованын пикири боюнча «баалуу кагаз - легитимдүү кармоочунун мүлктүк укугун ырастаган документ болуп эсептелет» [6].

А.А. Фельдман жана А.Н. Лоскутов дагы баалуу кагазды документ катары эсептешет бирок мүлктү ырастоочу эмес, ал эми «белгилүү укук, баалуу кагазды көрсөткөндө гана жүзөгө ашырууга мүмкүн болгон талап кылынуучу белгилүү укук» катары [7].

Белгиленген нерселерге кошумча дагы, баалуу кагазды мыйзамдарга ылайык түзүлгөн, талаптарына карата анын мазмунуна жана тийиштүү экендигин күбөлөндүрүүчү анын ээсинин айландыруу ыкка ээ болгон субъективдүү мүлктүк укуктарынын талаптарында көрсөтүлгөн жана бул документте карызкорго берилиши мүмкүн, үчүнчү жакка жана (же) ээсинин мындай документтердин түп нускасын өзү өткөрүп берүү жолу менен болгон документтер болуп саналат [8].

Алексеев М.Ю. баалуу кагазды мүлктүк укуктар менен байланышкан, базарда өз алдынча сатуу же сатып алуу жана башка келишимдерди түзүүнүн объектиси болушу мүмкүн, акчалай капиталдын ар түрдүүгүн ачыка чыгарган туруктуу же бир жолку кирешенин булагы катары кызмат кылган документтер деп аныктама берүүдө [9].

Биздин оюбузча, баалуу кагаздар мүлктүк укуктар менен байланышканды гана эмес, байланышпаган мүлктөрдү да чагылдырат (чогулуштарга катышуу укугу, мекеменин иштерине катышуу).

Баалуу кагаздын экономикалык жактан аныктоодо В.А. Галанов, А.И. Басов төмөнкүчө айтууда: «Баалуу кагаз - бул капиталдын жашоо формасы, өтө өнүккөн жана аны товардык,

өндүрүмдүүлүк жана акчалай формаларын, ал берилиши мүмкүн болгон базарда товар жана киреше алып келүүчү катары мамиле кылынган катары эсептөөдө...» [10].

Бирок, юридикалык же жалаң гана экономикалык критерийлеринн пайдаланууда баалуу кагаздын түшүнүгүн аныктоодо жетишсиз болуп саналат. Баалуу кагаздын юридикалык касиеттерин эсепке албоо анын укуктарына бекитилген ишке ашыруу маселесин чечүү мүмкүн эмес. Баалуу кагаздардын экономикалык маани-маңызын аларды чыгаруу жана жүгүртүү процессинде көрүнүүдө жана базар фондунун бир бөлүгүнүн түзүмү болуп саналып, базар экономикасында маанилүү элемент катары көрсөтүлүүдө.

В.И. Галкинанын пикири боюнча бул аныктоо жетиштүү так эмес, анткени эгерде биз колдонууга каралып жаткан предмет бардык саналып өткөн критерийлер, биз риск алуудабыз баалуу кагаздарды кабыл албоо менен бирге, тескерисинче, бир эле критерийлерди жетиштүү деп кабыл алып, баалуу кагаздарга башка бир катар документ сыяктуу мамиле кылуудабыз [11]. Белгилей кетчүү нерсе, документтерди баалуу кагаз деп эсептөө же эсептебөө улуттук банкка тийиш. Кылмыш жаза укугу үчүн жасалма акчаны жасоо менен келип чыккан маселелерге байланышкан бул маселелерди чечүү маанилүү.

Азыркы окумуштуу-юристар менен документсиз баалуу кагаздардын аныктамасын карап көрсөк. Айрым окумуштуулар бул пикирди карманышат, бул документсиз баалуу кагаз дегеле баалуу кагаз болуп саналабайт.

Мисалы, баалуу кагаз классикалык түшүнүктө баалуу кагаз болуп саналабайт. Ал эмитенттин реестринде же көз карандысыз каттоочуда жазылган акционердин мүлктүк укугун түшүндүрөт. Кагаз жүзүндөгү документ бул жерде жок, ошондуктан, буюмдар жөнүндө эрежелер документсиз акцияларга карата колдонулбайт [12].

Бул жана башка көптөгөн авторлордун пикири боюнча, документсиз акциялар буюм болуп саналабайт. Документтик эмес акциялар

үчүн баалуу кагаздардын укуктук режими колдонулбайт деп алар эсептөөдө. Айрым авторлор, документтик эмес баалуу кагаздардын укуктук табияты жөнүндөгү маселеден качуунун айласын табуу менен бирге, баалуу кагаздарды мыйзамда көрсөтүлгөн укуктардын, күбөлүктөрдүн, мыйзамда аныкталган өткөрүп берүү жана аларды жүзөгө ашырууга мүмкүн болгон ыкмалардын жыйындысын көрсөткөн, абстрактуу, денесиз буюм катары түшүнүүнү сунуштоодо [13].

С.В. Русееванын пикири боюнча, документтик эмес баалуу кагаз-бул жарандык айландырууда турган буюм катары жарандык мыйзамдуулукта буюм жөнүндөгү баардык эрежелерге жайылат, башка баалуу кагаздардан бир гана анын укугун тастыктаган жазылуу формасы менен айырмаланат. Ал кылмыш жаза укугунда документтик эмес баалуу кагазды шартсыз түрдө мүлк катары эсептесе болот деген ойлорун айткан [14].

Башка авторлор документардык эмес баалуу кагаздарга мүлктүк укуктун фиксациялоо ыкмасы катары түздөн-түз кабыл алышат [15]. Р.А. Мирзалимованын пикири боюнча документардык эмес баалуу кагаздар, баалуу кагаздын мазмунун тастыктаган ошол мүлктүк укуктар деп эсептейт. Ал документардык эмес баалуу кагаздарга төмөнкү аныктаманы берүүнү сунуштайт: «Документардык эмес баалуу кагаз – бул каттоочунун (депозитариянын) электрондук реестрде мүлктүк укугун тастыктаган деп аныктоодо [17].

Кыргыз Республикасынын ЖК 39-б. 1-бөлүгүндө айрым учурларда мыйзамда белгиленген же ошол тартипте көрсөтүлгөн, атайын лицензия алган адам, атына же ордердик баалуу кагазга бекитилген ошондой эле, документардык эмес формадагы укук фиксациясын жүргүзүшү мүмкүн (электрондук-эсептөө техникасынын каражаттардын жардамы менен ж.б.). Мындай формадагы баалуу кагаздар үчүн белгиленген, катталган укуктардын эрежелери колдонулат өзгөчөлүктөрүн белгилөөдөн башка келип чыкпаса (Кыргыз Республикасынын ЖК 39-б.).

Документардык жана документардык эмес баалуу кагаздар бирдей мүнөзгө ээ болгон мүлктүк жана мүлктүк эмес укуктардын белгиси болуп саналат. «Баалуу кагаздардын рыногу жөнүндө» №461 2003-жылдын 2-июлундагы Казахстан Республикасынын ЖК 129-б. 3-бөлүгүнө ылайык чыгаруу формасына карата баалуу кагаздар бөлүнөт: документардык жана документардык эмес болуп (электрондук жазуусунун жыйындысынын түрүнө карата). Казахстан Республикасынын «Баалуу кагаздардын рыногу жөнүндө» мыйзамынын 1-б. 45-пунктуна ылайык документардык эмес баалуу кагазбул документардык эмес формадагы чыгарылган баалуу кагаз болуп саналат (электрондук жазуусунун жыйындысынын түрүнө карата).

РФ ЖК документардык эмес баалуу кагазга төмөнкү түшүнүктү бекитти (149-б. 1-п.): «Айрым учурларда, мыйзамда белгиленген же ошол тартипте көрсөтүлгөн, атайын лицензия алган адам, атына же ордердик баалуу кагазга бекитилген ошондой эле, документардык эмес формадагы укук фиксациясын жүргүзүшү мүмкүн (электрондук-эсептөө техникасынын каражаттардын жардамы менен ж. б.)». Баалуу кагаз менен тастыкталган укугу атайын реестрде бекитилген (жөнөкөй же компьютердик түрдө). Мындайча айтканда документардык эмес баалуу кагаздар атайын уюмдардын реестринде фиксацияланган мүлктүк укукту түшүндүрөт.

Эмиссиялык баалуу кагаздардын документардык эмес формасы – бул баалуу кагаздардын ушундай формасы реестрдин системасындагы жазылуунун негизинде баалуу кагаздардын ээси же баалуу кагаздарды депонирлөө учурунда депо эсеби боюнча жазуунун негизинде аныкталат[18].

Документардык жана документардык эмес баалуу кагаздардын укуктук режими көп жагынан окшош жана атап айтканда алардын ээлерин талаптагыдай коргоого мүмкүндүк берет. Алардын кээ бир түрлөрү, мисалы депозиттүү сертификат, документардык формада түшүнүүгө мүмкүн эмес, бирок артыкчылыктын мааниси азыркы күндө баары бир документардык эмес баалуу кагаздарды алышууда.

Маанилүү болгон жарандык укук институтунда баалуу кагаздардын өздөрүнүн бирге өзгөрүүсү менен бирге өзгөрүү жана укуктук түшүнүк пайда болот: документардык жана документардык эмес баалуу кагаздарга жана баалуу кагаздарга тийиш болгон көбүрөөк таанылгандыкты концепция алууда.

Эмиссиялык баалуу кагаздардын документардык эмес формасы баалуу кагаздардын ушундай формасы реестрдин системасындагы жазылуунун негизинде баалуу кагаздардын ээси же баалуу кагаздарды депонирлөө учурунда депо эсеби боюнча жазуунун негизинде аныкталат. Эмиссиялык баалуу кагаздардын документардык эмес формасы (нак эмес деп дагы аталат) энчилүү баалуу кагаздар үчүн гана арналган. Облигациялар энчилүү эмиссиялык баалуу кагаздар катары гана чыгарылат.

Акция - баалуу кагаз, акционердик коом тарабынан чыгарылуучу жана акционердик коомду башкарууга катышууну тастыктаган, анын жоюлуусунда коомдук буюмдун бир бөлүгүн жана ал дивиденди алуу жөнүндөгү укук.

Акциялар энчилүү эмиссиялык баалуу кагаздар катары гана чыгарылат. Акциялардын чыгарылышын тартиби Казакстан Республикасынын баалуу кагаздар рыногу жөнүндө мыйзамдары менен белгиленет.

Мындан ары белгилей кетчүү нерсе, бул коммерциялык эмес уюмдар, акционердик коом тарабынан түзүлгөн уюштуруу - укуктук формасы дивиденддерди төлөө боюнча өзүнүн акцияларын жүзөгө ашырбайт.

Коом (акционердик коом тарабынан түзүлгөн уюштуруу - укуктук форма, коммерциялык эмес уюмдардан башкасы) облигацияларды жана башка түрдөгү баалуу кагаздарды чыгарууга укуктуу. Коом жөнөкөй акцияларды же болбосо жөнөкөй жана артыкчылыктуу акцияларды чыгарууга укуктуу. Акциялар документардык эмес формада чыгарылат. Ошентип, акция, облигация документардык эмес формага ээ болушу мүмкүн.

Облигация – баалуу кагаз менен мурдатан белгиленген болсо, аны чыгаруу жана жүгүртүү мөөнөтү, облигацияны чыгарган адамдын

атынан алууга, чыгаруу шарттарына ылайык укугун тастыктаган, ал боюнча сыйлоо жана кайрылуусунун мөөнөтүнүн бүтүшү боюнча - облигациянын аталган баасы акчалай же башка мүлктүк эквивалентте [19].

Облигациялар энчилүү эмиссиялык баалуу кагаздар катары гана чыгарылат. Облигациялардын түрү жана чыгарылыш тартиби Кыргыз Республикасынын мыйзымы менен бекитилет. Каралып жаткан мыйзамга ылайык төмөнкү облигацияларга ээ: агенттик облигация; инфраструктуралык облигация; ипотекалык облигация.

Ипотекалык карыз келишимдери боюнча күрөө менен камсыз кылынган талап кылуучу укуктук облигациялар (ипотекалык күбөлүктөрдүн күрөөсү да кошулган), ошондой эле башка жогорку ликвиддүү активдердин тизмеси ыйгарым укуктуу органдын ченемдик укуктук актылар менен белгиленген облигациялар – ипотекалык облигациялар болуп саналат.

Чыгаруу жана ипотекалык облигацияларды жүгүртүү шарттары кадимки облигациялардын шарттары менен окшош, айырмасы субъекттердин эмитентинде гана, ошондой эле, ипотекалык облигациялар камсыздалган болуп саналат. Ипотекалык облигациялар банктар тарабынан кайра каржылоо максатында берилген каражаттардан кыймылсыз мүлктү алуу үчүн багытталган насыялардан чыгарылат.

Мамлекеттик баалуу кагаздар (МБК) – бул эгерде эмиссиялык баалуу кагаздар жөнүндө сөз болсо, анда башкалардан айырмаланган карыздуу тил кат болуп эсептелинет. Маңызы боюнча алар облигациялар болуп саналат, башкача айтканда карыздык милдеттенмелер.

Эмитенттердин арасында ыйгарым укуктуу орган түрүндө мамлекет өзү МБК катары калышы мүмкүн (мисалы, каржы министирлиги), же бюджетке ээ болгон башка мамлекеттик түзүмдөр.

Азыркы кезде маалымат компьютерде сакталат, ал айрым маалыматтарды редакциялоону жеңилдетет. Маалымат жайгаштырылат жана кармочулардын "депо" эсептерине тиешелүү жазууларды киргизүү жолу менен кайрылышат.

МБКнын сатып алуучусу кандай болбосун жеке жана юридикалык жактар болушу мүмкүн анын ичинде резидент эместер да. Негизги инвесторлор: калк, экинчи деңгээлдеги банктар, пенсиялык фонддор, камсыздандыруу компаниялары, инвестициялык фонддор болуп саналат. Ошентип, карыз мамилелерде зайымчы болуп чыккан Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы же Өкмөтү, МБК кармоочунун мүлктүк укугун ырастайт.

Кыргыз Республикасынын ЖКнин 38-беренесине ылайык вексель баалуу кагаз болуп саналат ошондой эле Россиядагыдай эле. Белгилей кетчүү нерсе, Беларусияда жөнөкөй жана (же) которулма вексельдердин мыйзамсыз аракеттерине жазыктык жоопкерчилик каралган (БР КЖК 226-берене).

Кыргыз Республикасынын мыйзамы боюнча коносамент бул аны кармагандын укугун тастыктаган, товарларды тейлеген документ жана коносаментте көрсөтүлгөн жүктү пайдалана билүү жана жүктөө аяктагандан кийин жүктү алуу болуп саналат. (КР ЖК 48-берене) [20].

Кыргыз Республикасынын ЖК 49-беренесине ылайык банктык сертификат болуп акча каражаттарын салуу тууралуу банктын жазуу түрүндөгү күбөлүгү жана аталган банктын ар кайсы мекемесинен аныкталган мөөнөттүн бүтүшү менен салынган суманы жана проценттин алуу боюнча тастыктаган укугу болуп саналат.

Банктык сертификаттар өздүк же көрсөтүүчү болушу мүмкүн. (КР ЖК 49-бер). РФ ЖК 143-беренесине ылайык баалуу кагаздарга депозиттик жана сактоо сертификаттары кирет. Белгилеп кетчү нерсе РК ЖК караганда Кыргыз Республикасынын ЖК баалуу кагаздардын тизмесин мыйзамдын өзүндө берилет. Кыргыз Республикасынын ЖК 38-беренесине ылайык баалуу кагаздарга: облигация, вексель, чек, банктык сертификат, көрсөтүүчүнүн банктык сактык китепчеси, коносамент, акция жана башка Кыргыз Республикасынын баалуу кагаздар катарына кирген мыйзам же бекитилген тартип менен белгиленген документтер. Кыргыз Республикасынын мыйзамына ылайык баалуу

кагаз, милдеттүү мүлктүк укук реквизиттери жана белгиленген форманы сактоону тастыктаган документ болуп саналат (Кыргыз Республикасынын ЖК 37-бер).

Кыргыз Республикасынын ЖК 37-беренесинин 2-бөлүгүндө баалуу кагаздар болуп тастыкталган укуктардын түрү баалуу кагаздардын милдеттүү реквизиттери, баалуу кагаздардын формасына жана башка керектүү талаптар Кыргыз Республикасынын мыйзамы менен же анын бекитилген тартиби менен аныкталат. Баалуу кагаздардын милдеттүү реквизиттеринин жоктугу же бекитилген формага дал келбөөсү анын жараксыздыгына алып келет.

Кыргыз Республикасынын 2009-жылдын 24-июлундагы №251 «Баалуу кагаздардын рыногу жөнүндө» мыйзамга ылайык баалуу кагаздар: акциялар, облигациялар, мамлекет тарабынан чыгарылган баалуу кагаздар, ушул мыйзамга ылайык кабыл алынган укуктук нормативдик актылар менен каралган жогоруда саналган өндүрүлгөн баалуу кагаздар, инвестициялык фонддун пайы болуп саналат [21].

Ошентип экономикалык мамилелер системасындагы баалуу кагаздардын анализин жүргүзүү Кыргыз Республикасынын жана чет өлкөлөрдүн коргоодо болгон жазык мыйзамдары ЕАЭСке кирген баалуу кагаздарды жүгүртүүдө жана чыгарууда жасалган кылмыштарга каршы күрөшүү максатынын зарылчылыгын белгиледи.

Адабияттар:

1. Вольженкин Б.В. Преступления в сфере экономической деятельности по уголовному праву России. - СПб., 2007. - С.170-173.
2. Ставило С.П. Уголовно-правовые и криминологические аспекты рынка ценных бумаг: Дисс...к.ю.н. - Н.Новгород, 2000. - С. 45.
3. Там же. С.56.
4. Галкина В.И. Преступления в сфере эмиссии и обращения ценных бумаг (уголовно-правовые аспекты): Дисс...к.ю.н. - Ростов-на-Дону, 2009. - С. 42.
5. Агарков М.М. Ценные бумаги на предъявителя. - М., 1926. - С. 67.
6. Белов В.А. Ценные бумаги в Российском Гражданском Кодексе. - М., 1996. - С. 24.
7. Фельдман А.А., Лоскутов А.Н. Российский рынок ценных бумаг. - М., 1997. - С.45.
8. Карагусов Ф.С. Ценные бумаги в системе объектов гражданских прав. - Алматы, 2002. - С. 23.
9. Алексеев М.Ю. Рынок ценных бумаг. - М., 1992. - С. 42.
10. Галанов В.А., Басов А.И. Рынок ценных бумаг. - М., 1996. - С. 65.
11. Галкина В.И. Преступления в сфере эмиссии и обращения ценных бумаг (уголовно-правовые аспекты): Дисс...канд.юрид.наук. - Ростов-на-Дону, 2009. - С.42.
12. Демушкина Е. Становление системы безличных ценных бумаг в России: правовые проблемы // Экономика и жизнь. - 1995. - №25. - С.22
13. Юлдашбаева Л. Правовая природа бездокументарных ценных бумаг. // Хозяйство и право, 1997. - №10. - С. 23.
14. Русеева С.В. Уголовная ответственность за преступления, совершаемые при размещении ценных бумаг. Дисс...к.ю.н. - Н.Новгород, 2001. - С. 67.
15. Крылова М. Ценная бумага – вещь, документ или совокупность прав. // Рынок ценных бумаг, 1997. - №2. - С. 94-95.
16. Мирзалимова Р.А. Предупреждение преступлений в сфере выпуска и обращения ценных бумаг: уголовно-правовые и криминологические аспекты. Автореф. дисс...канд.юрид.наук. - А., 2009. - С. 28.
17. Гражданский кодекс Российской Федерации. - М., 2008.
18. Гражданский кодекс РК. Общая часть. // Ведомости Верховного Совета Республики Казахстан, 1994, №23-24 // ИС Параграф.
19. Комментарий к ГК КР. - Бишкек, 2006. - С. 38.
20. Закон Кыргызской Республики «О рынке ценных бумаг» от 24 июля 2009 года. - №251.